

UDC 316.356.2

Stanislav Bujda,
JUDr. PhDr.,

Ján Juristý,
Ing. PhDr.,

Radoslav Michel',
PhDr., Ph.D.,

*Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety,
Bratislava, Slovensko*

RODINA A MANŽELSTVO

СІМ'Я ТА ШЛЮБ

Rodina v čase zaznamenala nemalé zmeny. Od rodiny patriarchálnej po rodinu dvojgeneračnú, nukleárnu, od rodiny klasickej, tradičnej po rodinu modernú až posmodernú. Výnimkou nie je rodina s pevne stanovenými rolami muža a ženy po rodinu partnerskú. Ústava Slovenskej republiky v čl. 41 priznáva manželstvu, rodičovstvu a rodine osobitú ochranu. Napriek uvedenej právnej norme a ďalších právnych normách súvisiacich s rodinou, ktorá je pod ochranou štátu v našej spoločnosti častokrát dochádza k zániku manželstva, zániku rodinného spoložitia.

Ключові слова: Manželstvo. Rodina. Rodičovstvo.

Сім'я з часом зазнала чималих змін. Від родини патріархальної до родини з двох поколінь, від сім'ї класичної, традиційної до сім'ї сучасної та постмодерної. Не є винятком сім'я з фіксованими ролями чоловіка і жінки, а ні сім'я партнерська. Конституція Словаччини в ст.41 надає шлюбу, батьківству і сім'ї особливого захисту. Незважаючи на цю конституційну норму та інші правові норми, пов'язані з сім'єю, яка перебуває під захистом держави, в нашому суспільстві часто доходить до розірвання шлюбу, розірвання сімейного співжиття.

Ключові слова: шлюб, сім'я, батьківство.

The family eventually underwent considerable changes: from patriarchal family to the family of two generations; from classic, traditional family to modern and postmodern family. Both family with fixed roles of man and woman and partnership family are not exceptions. Article 41 of the Constitution of the Slovak Republic provides marriage, parenthood and family with special protection. Despite this constitutional provision and other laws related to the family, which is under state protection, divorce, dissolution of marital cohabitation appear to be common in our society.

Keywords: marriage, family, parenthood.

Úvod. Človek potrebuje k svojmu životu rodinu, ktorá je akousi oporou vo veľkom svete, rodinu, kde sa môže kedykoľvek vrátiť a vie, že tam nájde pochopenie, pomoc, podporu. Domnievame sa, že takmer každý jedinec ľudského rodu túži po partnerovi opačného pohlavia, manželstve, zdravých deťoch a harmonických vzťahoch. Prirodzenou túžbou človeka je žiť v rodine a vytvárať kladné hodnoty rodinného života. Nespochybniteľný je aj fakt, že

zdravá rodina vytvára zdravú spoločnosť. Ak sa pozrieme na rodinu v jednotlivých etapách vývoja je zrejme, že rodina sa mení a to nielen okrajovo, ale vo svojich základných ukazovateľoch. Tieto zmeny sa zviditeľnili predovšetkým v druhej polovici 20. storočia. V našej spoločnosti je manželstvo a rodina ošetrované v príslušných právnych normách. Napriek ochrane rodiny a manželstva ukazovateľom tejto doby je vysoká rozvodovosť a tým aj zánik manželstva.

Rodina. Rodina je odbornou verejnosťou ale aj vo všeobecnosti chápaná ako základ ľudskej spoločnosti. Je vnímaná ako základný a podstatný činiteľ demografického vývoja, sociálnej štruktúry, plniaca ekonomické, emocionálne, kultúrno-hodnotové, výchovno-vzdelávacie a mnohé iné funkcie spoločnosti.

Strieženec (2001) uvádza, že rodina je spoločenská inštitúcia, ktorá predstavuje základný článok sociálnej štruktúry spoločnosti. Hlavnou úlohou rodiny je reprodukcia a socializácia potomstva. Rodina predstavuje inštitúciu, kde sa zabezpečuje obnova a výchova novej generácie.

Mojzešová (2000, s. 31) uvádza, že „Základná prirodzená sociálna skupina, ktorá stabilizuje spoločnosť a zabezpečuje jej reprodukciu, je rodina. Je to trvalý zväzok medzi mužom a ženou, ktorého cieľom je pokračovanie ľudského rodu a výchova detí. Rodina vytvára samostatnú, altruisticky orientovanú hospodársku jednotku a usiluje sa o zachovanie medzi-generačných kontaktov.

Pápež Lev XIII. charakterizoval rodinu vo svojej encyklike *Rerum novarum* (1997) ako domácu spoločnosť, spoločnosť malú, ale skutočnú a predchádzajúcu každú občiansku spoločnosť, a preto s právami a povinnosťami, ktoré sú nezávislé od štátu. Katechizmus katolíckej cirkvi (1991), tvrdí že rodina je tvorená mužom a ženou, ktorí sú spojení v manželstve spolu so svojimi deťmi, kde rodina je prvotná bunka spoločenského života, je prirodzeným spoločenstvom, v ktorom sú muž a žena povolaní k darovaniu seba v láske a v darovaní života.

Matoušek (1997) hovorí o rodine ako nenahraditeľnej a neopakovateľnej inštitúcii, ktorá existuje oddáva preto, aby sa ľudia mohli starať o svoje deti. Uvedený autor ďalej uvádza, že okrem toho, že rodina je biologicky významnou pre udržanie ľudského rodu, je tiež základnou jednotkou každej ľudskej spoločnosti.

„Napriek sociálnym otrasom a politickým zmenám, ktorými slovenská spoločnosť v súčasnosti prechádza, predstavuje slovenská rodina pomerne stabilnú spoločenskú formu, najviac ovplyvňujúcu celospoločenskú tradíciu i výchovu jej členov k hodnotám. To všetko neznamena, že nie je súčasným spoločenským a politickým dŕaním ohrozená a skúšaná. V

situácii, keď narastajú problémy v spoločnosti, odrazí sa to vo väčšej či menšej miere v živote každej rodiny. Slovenská rodina sa aj vplyvom globalizácie vyvíja a mení.“ (Cabanová, 2006, s. 12).

Rodina prešla historickým vývojom od matriarchátu cez patriarchát až po súčasnú monogamnú rodinu, v ktorej významnú úlohu zohrávajú rovnocenné usporiadané vzťahy medzi rodičmi. Význam rodiny na Slovensku z hľadiska spoločenských zmien narastá. Rodina dnešnej doby, teda súčasná rodina sa vyznačuje určitými znakmi, ktoré zásadne ovplyvňujú jej existenciu a spoločenské fungovanie. Autori Komiatec, Šuťáková, Dargová (2003) hovoria o týchto najčastejších spoločných znakoch rodiny:

- rodina je spoločensky uznanou formou partnerského spoluzitia,
 - členovia rodiny žijú v jednej domácnosti, v spoločnom rodinnom prostredí,
 - jednotlivých členov rodiny spájajú príbuzenské vzťahy,
 - rodinní príslušníci navzájom spolupracujú a pomáhajú si pri plnení rodinných úloh,
 - znakom rodiny sú aj jej obyčaje a tradície kultúrne, duchovné, spoločenské a podobne.
- Stuart uvádza päť styčných atribútov rodiny:
- rodina je systém alebo jednotka,
 - rodinní príslušníci môžu, ale nemusia udržiavať vzájomné vzťahy, môžu alebo nemusia žiť v jednej domácnosti,
 - v rodine ako jednotke môžu alebo nemusia byť zahrnuté deti,
 - medzi rodinnými príslušníkmi sú záväzky a vzťahy s povinnosťami v budúcnosti,
 - ochranná, opatrovnícka funkcia rodiny je založená na ochrane, výžive a socializácii rodiny, teda príslušnej jednotky. (In: Jarošová, 2007).

Rodina je práve tou inštitúciou, kde jej jednotliví členovia nachádzajú oporu, stotožňujú sa s jej pravidlami a podmienkami. Majú možnosť slobody a slobodnej voľby. Rodinnú klímu vytvárajú všetci jej členovia a je založená na vzájomných vzťahoch. Na vytváraní rodinnej klímy sa zúčastňujú rodičia, deti a ďalší príbuzní žijúci v danom rodinnom systéme. „V súvislosti s demografickými zmenami, ktoré neustále prebiehajú v našej spoločnosti je potrebné konštatovať, že ide o výrazný

vplyv na spoločnosť, a to tak v negatívnom ako aj pozitívnom vnímaní.“ (Bujdová, Razzouková, Šimková, 2014, s. 124)

Domnievame sa, že v súčasnej dobe je rodina najčastejšie spájaná s poskytovaním psychického a materiálneho zázemia, istotou a stabilitou pre jednotlivca, ktorá vyplýva z celkovej dynamiky celospoločenských zmien.

„Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.“ (Čl. 41. Ods. 1 Ústavy SR).

Podľa Kubíčkovej (1993) manželstvo v našej spoločnosti je založené na citovom vzťahu muža a ženy. Podstatou manželstva a hlavným spoločenským účelom vzniku manželstva je založenie rodiny a výchova detí. Manželstvo vzniká na základe právneho vzťahu a jeho uzavretie má významné právne následky. Manželstvo je podľa práva vnímané ako životné spoločenstvo muža a ženy, ktoré vzniká a zaniká spôsobom ustanoveným v zákone. Manželský právny vzťah vzniká na základe slobodného rozhodnutia muža a ženy, ktorí svoju slobodnú vôľu prejavia v zákonom určenej forme.

Rodinu vystihujú dva základné špecifické rodinné vzťahy, ktoré sú nezastupiteľným prameňom daností inštitúcie rodiny. Sú to vzťahy vyplývajúce z manželstva muža a ženy a rodičovstva. Podľa Zákona o rodine č. 36/2005 Z.z. (ďalej len zákon o rodine) manželstvo vzniká na základe dobrovoľného a slobodného rozhodnutia muža a ženy. Pre právny vznik manželstva musia snúbenci splniť podmienky, ktoré sú ustanovené zákonom o rodine. Zákon o rodine ďalej uvádza, že účelom manželstva je vytvorenie harmonického a trvácneho spoločenstva, ktoré zabezpečí riadnu výchovu detí.

Pavelková (2006) hovorí, že manželstvo sa uzaviera formálne, pred orgánom obce alebo cirkvi v prítomnosti dvoch svedkov. Na uzavretie manželstva je potrebné splniť predpísané požiadavky, ktoré sú dané zákonom, v prípade cirkevného sobáša aj cirkevnými predpismi, podľa ktorých majú snúbenci právny nárok, aby boli zosobášení. Podľa uvedenej autorky sobášiaci nesmie zvažovať či snúbencov zosobáši, alebo nezosobáši napríklad z jeho subjektívneho dôvodu, že oboch snúbencov pozná a myslí si, že manželstvo nebude trvalým zväzkom alebo je toho názoru, že niektorý zo snúbencov nie je ochotný založiť si rodinu. Z uvedeného

vyplýva, že sloboda fyzickej osoby, ktorá chce uzavrieť manželstvo, je obmedzená iba vekom, zdravotným stavom alebo súdnym rozhodnutím, ktoré by obmedzovalo alebo pozbavovalo túto osobu spôsobilosti na právne úkony a osobným stavom.

Podľa platnej legislatívy v našej spoločnosti manželstvo môžu uzavrieť len osoby opačného pohlavia. Pri uzavretí manželstva osobami rovnakého pohlavia by manželstvo nevzniklo. Manželstvo má svoj spoločenský účel, a preto je dôležité, aby do manželského zväzku vstupovali len osoby, ktoré sú z hľadiska veku a mentálnej úrovne vyspelé. Je neprípustné, aby manželstvo uzavreli osoby blízkeho príbuzenského vzťahu. V našej spoločnosti je zakotvená zásada monogamného manželstva, teda zákon vylučuje uzavretie manželstva medzi ženatým mužom a vydatou ženou. Manželstvo vznikne len za okolností splnenia zákonom stanovených podmienok a predpokladov. Práva a povinnosti osobnej a majetkovej povahy vyplývajú práve z uzavretia manželstva.

Pred uzavretím manželstva zákon o rodine snúbencom ukladá povinnosť vykonať vyhlásenie, z ktorého pre snúbencov vyplývajú závažné právne následky. Snúbenci pri uzatváraní manželstva sú povinní vyhlásiť, že:

- vstupujú do manželstva a v danom okamihu tohto vyhlásenia vzniká manželstvo. Pokiaľ by nedošlo k zhodnému prejavu vôle, manželstvo by vôbec nevzniklo.

- snúbenci ďalej vyhlasujú, že nie sú im známe žiadne okolnosti vylučujúce uzavretie manželstva,

- ďalej snúbenci vyhlasujú, že navzájom poznajú svoj zdravotný stav. Skutočnosť, že snúbenci neboli informovaní o svojom zdravotnom stave, nemá vplyv na platnosť manželstva.

- súhlasné vyjadrenie o priezvisku snúbencov, snúbenci sa dohodnú, či priezvisko jedného z nich bude ich spoločným priezviskom, alebo si ponechajú svoje rodné priezviská, snúbenci sa dohodnú aj o priezvisku spoločných detí, ale aj či priezvisko jedného z nich bude ich spoločným priezviskom a jeden z nich si ponechá svoje doterajšie priezvisko.

Pri uzavretí manželstva zákon o rodine vyžaduje prítomnosť dvoch svedkov. Svedkom podľa uvedeného zákona môže byť osoba, ktorá je plnoletá, ktorá svoju účasť na obrade potvrdí.

dzuje svojím podpisom v zápisnici o uzavretí manželstva. Zápisnicu o uzavretí manželstva okrem svedkov podpisujú manželia, sobášiaci, zapisovateľ, v prípade potreby aj tlmočník. Manželstvo sa uzatvára v obradnej sieni.

Súčasná právna úprava manželstva dáva možnosť snúbencom uzatvoriť manželstvo buď pred orgánom štátu, alebo pred orgánom cirkvi. Tieto formy uzavretia manželstva sú rovnoprávne a majú rovnaký právny význam.

Zánik manželstva. Je málo pravdepodobné, aby snúbenci, ktorí chcú uzavrieť manželstvo už vo fáze vzniku, mysleli na ukončenie manželstva, teda zánik manželstva či už z dôvodu prirodzeného zániku manželstva, alebo ukončenia prostredníctvom rozvodového konania.

Zákon o rodine vo svojich ustanoveniach hovorí aj o zániku manželstva. Právna úprava zániku manželstva je obsiahnutá v štvrtej hlave prvej časti zákona o rodine (§ 22-27). Zánik manželstva podľa zákona o rodine spôsobujú tieto právne skutočnosti:

- smrť jedného z manželov,
- právoplatné rozhodnutie súdu o vyhlásení jedného z manželov za mŕtveho,
- právoplatné rozhodnutie súdu o zrušení manželstva rozvodom.

Zánik manželstva je jedným z traumatizujúcich udalostí v živote človeka. Okrem toho zánik manželstva na seba viaže právne následky v oblasti osobných práv a povinností manželov, ako aj v oblasti majetkových práv a povinností. Oblasť osobných práv po zániku manželstva manželom už neukladá povinnosť spolu žiť, byť si verní, vzájomne si pomáhať a vytvárať zdravé rodinné prostredie. Zánikom manželstva táto povinnosť manželstva je zrušená. Pokiaľ ide o majetkové práva a povinnosti, zánikom manželstva zaniká aj vyživovacia povinnosť medzi manželmi. Zákon o rodine v § 72 ustanovuje, že rozvedenému manželovi vzniká právo na príspevok na výživu rozvedeného manžela, a to za podmienok, ktoré musia byť splnené podľa uvedeného zákona. Ako je z uvedeného vidieť, zánikom manželstva určité práva a povinnosti zanikajú a niektoré práve z tohto právneho stavu môžu vzniknúť.

Jednou z možností zániku manželstva podľa platnej legislatívy, ako sme už uviedli, je zánik manželstva rozvodom. Rozvod je jedinou možnosťou zániku manželstva počas života man-

želov. Rozvodové konanie sa začína na návrh jedného z manželov. Návrh na rozvod obsahuje tieto náležitosti:

- musí byť zrejmé, kto podal návrh na rozvod,
- musí byť uvedený, ktorému súdu je určený,
- musí byť jasné, proti komu smeruje,
- musí byť uvedené, čo sa ním žiada,
- musia byť uvedené dôkazy, na ktoré sa navrhovateľ odvoláva,
- musia byť opísané rozhodujúce skutočnosti,
- musí byť uvedený dátum vyhotovenia a podpis navrhovateľa.

O zrušení manželstva rozvodom rozhoduje výlučne súd. V rozvodovom konaní súd posudzuje splnenie hmotnoprávnych podmienok rozvodu a to, či:

- rozvrat je taký závažný, že manželstvo ďalej nemôže plniť svoj spoločenský účel,
- rozvrat je taký trvalý, že nie je možné očakávať obnovenie manželského spoluzitia.

Vážnosť rozvratu manželstva spočíva v dôvodoch, ktoré viedli k podaniu návrhu na rozvod. V zmysle ustanovenia § 23 zákona o rodine súd je povinný skúmať vážnosť rozvratu manželstva. Súd zisťuje príčiny, ktoré viedli k vážnemu rozvratu vzťahov medzi manželmi a pri rozhodovaní o rozvode na ne prihliada. Súd je povinný prihliadať aj na skutočnosť, ktorý z manželov si plnil alebo porušoval manželské povinnosti. Ak hovoríme o manželských povinnostiach, ide o povinnosť žiť spolu (nie bývať), byť si navzájom verní, rešpektovať dôstojnosť, pomáhať si a starať sa o deti, vytvárať zdravé rodinné prostredie, prispievať podľa majetkových pomerov na uspokojovanie potrieb rodiny a plniť vzájomnú vyživovaciu povinnosť. Z uvedeného vyplýva, že súd pri dokazovaní vážnosti rozvratu sa zameriava najmä na zistenie skutočností či:

- manželia spolu žijú a ako,
- manželia spolu hospodária,
- manželia vychovávajú deti spoločne,
- manželia spolu intímne žijú alebo či intímne žijú s iným partnerom.

Súdca, ktorý o vážnosti rozvratu rozhoduje, nemôže otázku rozvratu posudzovať zo subjektívneho hľadiska. Súdca je povinný rozvrat manželstva posudzovať objektívne, s ohľadom na podmienky rodiny v rozvodovom konaní. V zmysle Občianskeho súdneho poriadku je sudca

povinný počas rozvodového konania viesť manželov k odstráneniu príčin rozvratu a k zmiereniu. Súd môže manželov odporučať na odborné poradenstvo, ale nemôže manželov k tomu prinútiť. Jednou z možností zmierenia manželov alebo dosiahnutie určitej dohody medzi rozvádžajúcimi sa manželmi je aj využitie mediácie. Mediácia je jednou z metód sociálnej práce, ktorá môže byť využívaná aj v rodinnoprávnych vzťahoch.

Podľa Pavelkovej (2006) právnym následkom rozvodu je aj možnosť manžela prijať opäť svoje priezvisko, ktoré pri uzavretí manželstva bolo zmenené. Priezvisko detí, ktoré sa narodili z manželstva, zostáva aj po rozvode nezmenené. Nič na tom nemení ani skutočnosť, ktorá vyplýva z návratu jedného z rodičov k svojmu predchádzajúcemu priezvisku.

Z pohľadu cirkevného práva manželstvo nie je možné rozviesť. Cirkevné právo nepozná pojem rozvod manželstva. Aj cirkev môže manželstvo ukončiť, a to rozlukou. Ide o úplné anulovanie manželstva. Manžel, ktorého manželstvo bolo anulované, môže opätovne pred cirkvou uzavrieť manželstvo za rovnakých podmienok, ktoré je potrebné splniť pre vznik manželstva.

Pre vznik manželstva je potrebné nájsť si vhodného partnera, s ktorým si chceme založiť rodinu. Často sa však stáva, že manželstvo vznikne na základe nevhodného či výberu rizikového partnera pre manželstvo a rodičovstvo.

Rizikovní partneri pre manželstvo a rodičovstvo. Plaňava (2000) konštatuje, že v rozmedzí medzi ukončením dospievania a začiatkom manželského života prebiehajú tri vývojové stupne, a to:

- separácia, oddelenie od rodičovskej rodiny,
- voľba profesijnej dráhy,
- a výber, voľba životného partnera.

Murstein v jednej zo svojich štúdií vypracoval a empiricky overoval komplexne pojatý koncept výberu partnera pre manželstvo. Princíp výberu partnera pre manželstvo spočíva v troch po sebe nasledujúcich štádiách, ktoré uvedený autor identifikoval v procese rozvoja známosti. Ide o tieto štádiá:

– Štádium prvé – stimul. Stimul predpokladá upútanie záujmu jednej osoby druhou osobou pre svoje fyzické, sociálne či mentálne vlastnosti, alebo pre svoju reputáciu. Ide teda o atraktivitu, príťahovanie pozornosti a zapôsobenie na osobu opačného pohlavia ako podnetu.

– Štádium druhé – hodnoty, záujmy, postoje. V tomto štádiu prebieha porovnávanie názorov, záujmov a postojov, a to prevažne v rovine verbálnej. Dvojica porovnáva svoje záujmy, názory na politiku, ľudí, náboženstvo, sex, postavenie muža a ženy v spoločnosti.

– Štádium tretie – rola. Je dosť možné, že sa dvojica rozhodne pre uzavretie manželstva na základe podnetovej aktivity a vzájomnej príťažlivosti alebo pod vplyvom hodnotovej homogenity. Je veľmi dôležité, ako bude dvojica schopná v manželstve a rodine fungovať z hľadiska kompatibility rolí. (Plaňava, 2002).

Autori Buzík, Sopóci (1997) považujú za prvý krok vzniku manželstva hľadanie životného partnera. V našej modernej spoločnosti sa hľadanie partnera uskutočňuje na základe slobodnej vôle muža a ženy. Tradičná spoločnosť sa v hľadaní partnera vyznačovala tým, že v mnohých prípadoch partnera svojich detí vybrali práve rodičia. Uvedení autori však uvádzajú, že aj v dnešnej dobe sa nepriamo zohľadňuje z akej vrstvy, z akého prostredia alebo akú pracovnú pozíciu zastáva budúci partner.

Hľadanie životného partnera môže byť dlhodobým procesom, v ktorom sa zohľadňujú určité kritériá jednotlivcov. Ide napríklad o fyzický vzhľad, vek, vzdelanie, spoločenské postavenie, záľuby, spoločné hodnoty. Ani dlhodobé hľadanie a poznanie partnera však nemôže zaručiť kvalitný manželský vzťah.

Vhodná voľba partnera, partnerky podľa Kasanovej (2008) môže byť predpokladom pre zdravo fungujúce manželstvo. Pri tejto vhodnej voľbe partnera, partnerky je potrebná zrelosť partnerov, ako aj schopnosť a ochota riešiť vzniknuté problémy. Už v začiatkoch hľadania si partnera je možné identifikovať niektorých rizikových partnerov pre manželstvo. Domnievame sa, že práve pri hľadaní vhodného partnera si často mladí ľudia nevedia a nechcú pripustiť a zhodnotiť určité riziká pre manželstvo, ktoré partner môže vykazovať. Často majú mladí ľudia pozatvorené či zatvorené oči pred určitými negatívnymi impulzmi. Plaňava (2006) uvádza niekoľko faktorov, ktoré už v dobe uzatvárania manželstva môžu byť rizikovými, a to:

– prostredie, v ktorých partneri boli vychovávaní sa výrazne odlišuje, napríklad úroveň vzdelania, životného štýlu či náboženského vierovyznania,

– v nukleárných rodinách partnerov sú nezlučiteľné modely rodových rolí, napríklad môže ísť o tradičnú patriarchálnu alebo matriarchálnu rodinu,

– manželstvo rodičov vykazuje známky nestabilnosti,

– jeden z partnerov alebo aj obaja považujú svoje detstvo a dospievanie za mimoriadne nešťastné,

– pretrvávajúce dlhodobých konfliktov a vzťahov z jedným s rodičov, a to u jedného alebo oboch partnerov,

– výrazná emočná závislosť jedného alebo oboch partnerov na rodičoch,

– rozhodnutie vstúpiť do manželstva je čo najrýchlejší únik z rodiny,

– určujúcim momentom manželstva sa stáva nechcená, neplánovaná gravidita,

– vstup do manželstva pod výrazným sklamaním z predchádzajúceho vzťahu,

– svadobný obrat sa má konať bez rodičov kvôli ich neprekonateľnému odporu k partnerovi ich dieťaťa,

– rozhodnutie vstúpiť do manželstva bolo po známosti kratšej ako pol roka,

– v deň sobáša má ženich menej než 20 rokov a nevesta menej než 18 rokov,

– uzatváranie manželstva jedného z partnerov vo veku od 35 rokov a vyššie,

– viac ako 15-ročný vekový rozdiel medzi partnermi,

– prejavovanie abnormálnych a psychopatických rysov osobnosti u jedného alebo oboch partnerov, môže ísť o nezdržanlivú agresivitu, drogovú závislosť, ale aj paranoidite.

K uvedeným rizikovým faktorom pri hľadaní partnera pre manželstvo a následne uzavretie manželstva a založenia rodiny Gabura (2006, s. 17) hovorí o týchto rizikových typoch partnerov:

– „partner závislý na rodičoch, partner závislý na alkohole, drogách, hazardných hrách, žiarlivý partner, anetický partner, hysterický partner, prehnane pedantný partner, promiskuitný partner.“

Ako sme už uviedli, častokrát vo fáze hľadania si životného partnera sa opomínajú niektoré viditeľné negatívne vlastnosti partnera s tým, že v manželstve sa tento stav, povahová črta či naučené správanie zmení. Je málo pravdepodobné, že k radikálnej zmene dôjde. Okrem rizikových typov pre založenie manželstva a

následne aj rodiny uvedený autor uvádza aj rizikovejšie motivácie pre uzatvorenie manželstva, ktorými sú:

– neplánované tehotenstvo,

– zameranie sa na ekonomické výhody,

– zameranie sa na sociálne výhody a popularitu,

– únik z domu rodičov,

– pomsta bývalému partnerovi,

– podľaľhnutie nátlaku rodičov,

– formálne naplnenie sociálnej roly,

– konkurenčné prostredie.

Plaňava (2000) v uvedenej súvislosti hovorí tiež o rizikových faktoroch, ktoré sú identifikované na začiatku manželstva, kde zaraďuje zhodne s Gaburom (2006) graviditu nevesty, následne nízky vek pri vstupe do manželstva, spory a hádky v období hľadania sa partnerov a aj výrazný nesúhlas či odpor rodičov k partnerovi svojho dieťaťa.

„Priamy tlak na výber partnera vykonáva vlastná rodina. Tento tlak pôsobí v dvoch rovinách: priamo v rodičovskej prirodzenej autorite, lebo dieťa ju cíti a záleží mu na tom, ako rodičia zareagujú na jeho výber.“ (Ondrejko a kol., 2006). Uvedený autor ďalej uvádza aj nepriamy vplyv v hodnotách a postojoch, ktorými rodičia svoje dieťa socializovali už od útleho detstva. Pri voľbe vhodného partnera je možné uplatniť dva princípy: princíp homogamie a princíp heretogamie. V prvom prípade si človek hľadá partnera, ktorý sa mu podobá, teda, ako uvádza Ondrejko, „na svoj obraz“. Princíp heterogamie spočíva v hľadaní svojho opaku, teda partner hľadá svoj protipól.

Záver. Spolužitie v rodine a manželstve nie je nevyhnutnosťou ani povinnosťou partnerov. Každý má právo na vytvorenie svojho vlastného rodinného či partnerského systému. Je ale nevyhnutné podotknúť, že v našej spoločnosti je rodina a manželstvo legislatívne upravené a spoločnosť túto formu manželského vzťahu akceptuje a chráni. Do života každej rodiny prichádza veľa prekážok, nezhôd, ktoré ovplyvňujú manželský a rodinný život. Voľba životného partnera zostáva na tých, ktorí chcú vstúpiť do manželského zväzku. Každý človek je neopakovateľnou ľudskou bytosťou, ktorá má svoje kladné aj záporné stránky. Nie každý je vhodným partnerom pre uzavretie manželského vzťahu a založenie rodiny.

Zoznam použitej literatúry:

1. BUJDOVÁ, RAZZOUKOVÁ, ŠIMKOVÁ 2014. Demografické zmeny na Slovensku a ich dopad na trh práce. In: Aktuálne otázky politiky III. Trenčín : Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka, 2014, ISBN 978-80-8075-630-7.
2. BÚZIK, B. – SOPÓCI, J., 1997. Základy sociológie. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. – 1997. – 117 s. – ISBN 80-80-02636-7.
3. CABANOVÁ, M., 2006: Kontext rodiny a poločnosti v čase globalizácie, alebo potrebujeme zachovať tradičnú rodinu? In. Rodina a škola. Roč. 54, 2006. – Č. 4.
4. GABURA, J. 2005. Sociálne poradenstvo. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2005. – 218 s. – ISBN 80-89185-10-X.
5. LEV XIII. Rerum novarum, encyklika, spolok sv. Vojtecha, Trnava 1997.
6. MATOUŠEK, O. 1993. Rodina ako inštitúcia a vzťahová sieť. I. vyd. Praha: Sociologické nakladateľstvo. – 124 s. – ISBN 80-901424-7-8.
7. MOJZEŠOVÁ, M., 2000. Postavenie dieťaťa v súčasnej rodine. 1. Vydanie. Bratislava: 2000 146 s. – ISBN 80-968318-6-0.
8. PAVELKOVÁ, B. 2006. Ako postupovať pri rozvoze. Bratislava: Vydavateľstvo Príroda, 2006. 35 s. – ISBN 80-07-01457-8.
9. PLAŇAVA, I. 2000. Manželství a rodiny. Brno: Doplněk. 2000. 294 s. ISBN 80-7239-039-2.
10. Ústava Slovenskej republiky a Listina základných práv a slobôd. Úplné znenie zákona č. 460/1992 Zb. v znení ústavných zákonov, vydala Nová práca, spol. s r. o. 2007. 95 publikácia. 104 s. – ISBN 978-80-88929-94-9.
11. Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov